

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/9 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy

maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

SodiqovaShohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Насретдинова Дилфуза Мухаммадиновна</i> ЖЕНЩИНЫ ТАТАРКИ В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ТУРКЕСТАНА	13-19
<i>Хужаниязов Уктам Ешбаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ АКАДЕМИК МУСИҚАЛИ ТЕАТРИ МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА	20-25
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo'latovich</i> SURXONDARYO VA QASHQADARYO VILOYATLARIDA DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR, AHOLI BANDLIGI VA MIGRATSIYA JARAYONLARI	26-32
<i>Yakubov O'tkir Shermamatovich</i> XX ASRNING UCHINCHI CHORAGIDAGI IQTISODIY, IJTIMOIIY O'ZGARISHLAR VA ULARNING DEMOGRAFIK JARAYONLARGA TA'SIRI	33-37
<i>Саидбобоева Гулзора Нематжоновна</i> ЎРТА ОСИЁ ЭНЕРГЕТИКАЛАРИНИНГ I СЪЕЗДИ ХУСУСИДА	38-43
<i>Muminov Orifxuja</i> QIZILQUMNING LANDSHAFTI VA TARIXIY GEOLOGIYASI	44-49
<i>Avalova Gulshod Murodullayevna</i> HOJI BEKTOSH VALI – MUTASAVVUF FAYLASUF. HOJI BEKTOSH VALI MAJMUASI: TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	50-55
<i>Айтмуратова Жанылсын Жалгасовна, Жамалов Нурлан Юсупович</i> БУЮК АЛЛОМАЛАРИМИЗНИНГ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ	56-61
<i>Qurbonova Marg'uba</i> TIL SOHASIDAGI O'ZBEKISTON HUKUMATI SIYOSATI, O'ZBEK TILINING DAVLAT TILI SIFATIDAGI NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	62-68
<i>Shoto'rayeva Sitora Xudoyberdi qizi</i> BUXORO XONLIGIDA TOJIDDIN HASANXOJANING TUTGAN O'RNI VA IJTIMOIIY FAOLIYATI	69-72
<i>Убайдуллаева Моҳисадаф Суннатилла қизи</i> ҚЎҒИРЧОҚ ЎЙИН ЭНГ ҚАДИМГИ НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС СИФАТИДА	73-76
<i>Xoliqulov Rustam Sharipovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SOHASIDAGI AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR	77-82
<i>Fayziyev Farrux Uktamovich</i> IMKONIYATI CHEKLANGAN INSONLAR O'RTASIDA O'TKAZILADIGAN XALQARO SPORT MUSOBAQALARINING RIVOJLANISH TARIXI	83-90
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ Қўллаб-қувватлашнинг АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ	91-96

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Abduvohidov Behzod</i> ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI O'RNI	97-107
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич, Холиёров Парда Саъдуллаевич</i> КОРХОНАЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИНИНГ ИЛМИЙ-МЕТОДОЛОГИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	108-124
<i>Payazov Murod Maksudovich</i> “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJDA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI MODERNIZATSIYALASH DAVR TALABI	125-131
<i>Юнусов Бегенч Мавланбердиевич</i> ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РИВОЖЛАНИШИНИ БАШОРАТЛАШ, УЛАРНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	132-143
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Hoshimjanovich, Sayitbaev Shermirza Datkamirzaevich</i> KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI AYLANMA VOSITALARINI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	144-151
<i>Мадрахимов Кахрамон Эгамберганович</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТНИНГ СТРАТЕГИК УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	152-161
<i>Palvaniyazov Anvar Amatovich</i> MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA INVESTITSION SIYOSATNING AHAMIYATI	162-165
<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> HUDUDLARDA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI SHAKLLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJIRIBALARDAN FOYDALANISH	166-172
<i>Raxmanova Rushana</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJI VA KADRLAR TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR	173-178
<i>Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li</i> SAMARQAND VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA DINAMIKASI	179-186
<i>Qodirov Bahodir Tursunovich</i> “QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI”NING O'ZBEKISTON IJTIMOY-IQTISODIY TARAQQIYOTIDAGI O'RNI	187-192
<i>Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich</i> LIZING MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHDA SAMARALI MARKETING STRATEGIYALARINING AHAMIYATI	193-199
<i>Masharipova Durdona</i> RAQAMLI PLATFORMALARNING GLOBAL TASHQI SAVDOGA TA'SIRI: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	200-206
<i>Нурмухамедова Барно Исмаиловна, Урунова Гульнара Чарикулиевна</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВНОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	207-213

<i>Xidirova Marg'uba Rustamovna, Zakirov Asilbek Adilovich</i> KORPORATIV BOSHQARUV MEKANIZMLARI ORQALI AKSIYADORLIK JAMIYATINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	214-218
---	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Ismoilov Maxamadixon</i> TALABALARDA FALSAFIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	219-223
<i>Shaydullayev Normuhammad</i> INSON VA JAMIYAT O'ZARO ALOQALARI: MUVOZANAT VA RIVOJLANISH	224-228
<i>Раджапбоева Хуршида Мақсудовна</i> ШАРОФ РАШИДОВ БАДИЙ-АДАБИЙ МЕРОСИДАГИ ЭСТЕТИК КЛИШЕНИНГ УНИКАЛ ЎЗИГА ХОСЛИГИ	229-233
<i>Abdullayeva Marhabo Uskinbayevna</i> YUSUF XOS HOJIB "QUTADG'U BILIG" ASARIDA AXLOQ MASALASI.....	234-239
<i>Ризаев Илҳом</i> ТАРТИБ ВА ХАОС: ЎЗ-ЎЗИНИ ТАШКИЛЛАШТИРИШ ҲОЯЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ ТАДҚИҚИ	240-247
<i>Niyozova Nilufar</i> OQILONA TURMUSH SHAROITINI YARATISHDA OILANING O'RNI	248-252
<i>Usmonov Farrux</i> FAN ETIKASI TUSHUNCHASINING TIZIMLI TAHLILI	253-258
<i>Mirjavxarova Feruzaxon Usmonjonovna</i> AYOLLARNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING IJTIMOY, IQTISODIY VA MADANIY ASOSLARI: TARIXDAN BUGUNGI KUNGACHA	259-266
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MA'NAVIY VA G'OYAVIY MEKANIZMLAR	267-272
<i>Raxmankulov Farxod Raximkulovich</i> ISLOHOTLAR JARAYONIDA MULKDORLAR QATLAMINING MILLIY O'ZLIGINI ANGLASHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	273-278
<i>Asatov Sodiq Safarovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARGA PRAGMATIK YONDASHUVLARNING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI	279-284
<i>Yusupova Feruza Zoyirovna</i> AXLOQIY TAFAKKURNING TAKOMILASHUVIDA AXLOQIY IDEALGA BO'LGAN EHTIYOJ	285-290
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SINERGETIKANING FALSAFIY VA IJTIMOY DUNYOQARASHGA TA'SIRI	291-296
<i>Saodatov Alimardon Abduraxmonovich</i> YOSHLARDA TABIAT IFLOSLANISHINI OLDINI OLISH VA UNI ASRAB AVAYLASH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH	297-302

<i>Matluba Abduqodirovna Abdalimova</i> FALSAFIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA ANALITIK VA KRITIK YONDASHUVLAR	303-307
<i>Safarova Tumaris Rustamkulovna</i> KOTIB CHALABIYNING SHARQ ILM-FAN TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNI	308-312
<i>Турсунов Мухиддин Болтаевич</i> АФСОНАВИЙ ДУНЁҚАРАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УНИНГ ИНСОН ТАФАККУРИГА ТАЪСИРИ	313-316
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> XRISTIANLIK DININING KELIB CHIQISHI VA G'ARB DAVLATLARIGA TARQALISHI	317-326
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Karimova Ozodakhon Avazovna</i> LINGUOPRAGMATIC STUDY OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH A SOMATIC COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	327-338
<i>Sayfiddinova Gulnoza</i> MILLIY UYG'ONISH DAVRI QO'QON ADABIY MUHITIDAGI AYRIM TURKUM SHE'RLARNING JANRIY XUSUSIYATLARI	339-344
<i>Abdullayev Ziyodbek Mansurovich</i> O'ZBEK VA NEMIS TILLARI ANTROPONIMIKASIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR: KONTRASTIV TAHLIL	345-352
<i>Otaboyeva Mazmuna Rahimovna</i> FE'LNING SEMANTIK VA GRAMMATIK KATEGORIYALARIDAGI DARAJALANISHI: O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA	353-359
<i>Алиева Эльвина, Темирова Озода</i> ПОВЕЛЕНИЯ И ПОБУДИТЕЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ СО ЗНАЧЕНИЕМ ЖЕЛАНИЯ В ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ В. Ф. ХОДАСЕВИЧА	360-365
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat o'g'li</i> BADIIY TARJIMADA LEKSIK-GRAMMATIK TRANSFORMATSIYALAR TADQIQI (JON GRINNING "THE FAULT IN OUR STARS" ROMANINING O'ZBEK TILIGA TARJIMASI MISOLIDA)	366-372
<i>Maxmudova Farangiz Muzaffar qizi</i> SAID AHMAD HAJVIYALARIDA YUKLAMALARNING AHAMIYATI	373-378
<i>Abdumajitov Xurshid Alisher o'g'li</i> MULOQOT VA MADANIYAT SHARHIDAGI SPORT TILI	379-382
<i>Rajabova Karomat Chorshanbi qizi</i> TURKOLOGIYADA SO'ZLASHUV USLUBIGA DOIR IZLANISHLAR	383-389
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA JINOIY LINGVISTIK BIRLIKLARNING SHAKLLANISHIDA STILISTIK VOSITALARNING O'RNI	390-396
<i>Xasanova Kamila Baxtiyorovna</i> STUDYING ETHNOGRAPHIC VOCABULARY IN THE UZBEK LANGUAGE	397-401
<i>Бобаева Шахноза</i> ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ В РЕЧИ	402-407

<i>Рузибаева Азиза Қаҳрамановна</i> АВАЗ ЎТАР ИЖОДИНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАЪСИРИ	408-413
<i>Umurzakova Aygul Umarovna</i> ARAB TILSHUNOSLIGIDA ZIYORAT TURIZMI TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH JARAYONI	414-418
<i>Sobirova Nodirabegim Murodjon qizi, Egamberdiyeva Sarvinov Esonali qizi</i> STILISTIK FIGURALARNING TARJIMADAGI O'ZIGA XOSLIGI	419-423
<i>Xo'jamberdiyeva Gavhar Ilhom qizi</i> INGLIZ TILIDA "CHILD" KONSEPTINI AKS ETTIRUVCHI NOMINATSIYALAR	424-427
<i>Мирзаева Феруза Самижоновна</i> ЎЗБЕК ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ	428-433
<i>Badalbayeva Maloxat Yulchiyevna</i> TRANSLATION FEATURES OF EMERGENCY TERMS IN ENGLISH AND UZBEK: A COMPARATIVE ANALYSIS	434-438
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI NEOLOGIZMLARNING YASALISH USULLARI VA QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI	439-444
<i>Po'latova Sarvinov Botir qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA ZIDDIYATLI KOMMUNIKATSIYANING LIGVISTIK EKSPERTIZASI	445-449
<i>Aripova Saodat Taxirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI HIKOYALAR TARJIMASINING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI	450-453
<i>Azamatova Gulnoza</i> THE GRAMMATICAL CATEGORY OF NUMBER IN THE GERMAN LANGUAGE	454-458
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Мухитдинова Фирюза</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	459-465
<i>Imotniyozov Doniyorbek Baxtiyor o'g'li</i> MULKNI BEGONALASHTIRISH SHARTNOMALARIGA OID KONSEPTUAL YONDASHUVLAR	466-470
<i>Ёкубов Шухратжон Восиджон угли</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК АВТОР И ИЗОБРЕТАТЕЛЬ: АНАЛИЗ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ПРОИЗВЕДЕНИЙ И ИЗОБРЕТЕНИЙ, СОЗДАНЫХ ИИ, В РАМКАХ АВТОРСКОГО ПРАВА И ПАТЕНТНОГО ПРАВА	471-477
<i>Худайбердиева Мафтуна Зафар кизи</i> ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА ДЕТЕЙ НА БЕСПЛАТНОЕ И КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ	478-483
<i>Begimov Rufat Musurmonovich</i> KONSTITUTSIYA – HUQUQ VA ERKINLIKLARIMIZ KAFOLATI	484-488
<i>Минойиддинов Абдурасул Баходирович</i> АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	489-494

<i>Иброҳимов Азимжон Абдумумин угли</i> “ЎЗБЕКИСТОН ФУҚАРОЛИК ҚОНУНЧИЛИГИДА КОРПОРАТИВ МУНОСАБАТЛАРГА ОИД ҚОИДАЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВ”	495-500
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK KODEKSINING YANGI TAHRIRI LOYIHASI BIRINCHI BO'LIM 6-BOBIDAGI KONSEPTUAL MASALALAR TAHLILI	501-507
<i>Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич</i> ИЖАРА ШАРТНОМАСИГА ОИД ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА АЙРИМ ЁНДАШУВЛАР	508-514
<i>Саидов Бобур Бахромжонович</i> ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ В ВЕБ-РАЗРАБОТКАХ	515-524
<i>Асадов Шаҳриддин Фахриддинович</i> РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА МАСЛАҲАТ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ	525-529
<i>Ганиев Нихолбек Валиевич</i> НОТИЖОРАТ КОРПОРАТИВ ТАШКИЛОТЛАР	530-536
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Ortiqova Nargiza Akramovna</i> O'QUVCHILARDA TARBIYAVIY QADRIYATLAR MANBALARI VOSITASIDA UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYANI OSHIRISHGA QARATILGAN SAMARALI PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR	537-541
<i>Jamalova Nargiza Ulug'bek qizi</i> PEDAGOGIKA VA GUMANITAR FANLARINING JAMIYATDA TA'LIMNING O'ZGARISHI VA RIVOJLANISHIDA TUTGAN O'RNI	542-547
<i>Norboyev Nabijon Narziqulovich</i> SHAHMAT O'YININING SHAXS INTELEKTUAL SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI	548-553
<i>Batirov Behzod Baratovich</i> FIZIKA TA'LIM MAZMUNINI TABAQALASHTIRISHNING O'ZIGA XOSLIGI	554-559
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i> GENDER METODINING NAZARIY ASOSLARI	560-564
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIGA INNOVATSION O'QITISH USULLARINING SAMARADORLIGI VA PEDAGOGIK SHAROITLARI	565-569
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR JISMONIY TARBIYASINING PEDAGOGIK SHARTLARI	570-575
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> JISMONIY YUKLAMADAN CHARCHASH VA QAYTARILISH DAVRLARINING FIZIOLOGIYASI	576-580
<i>Xudaykulova Dilbarxon Zokirovna, Erkinova Dilshoda Sherali qizi</i> BOLALARDA TADQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN PEDAGOGIK JARAYONNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	581-586

<i>Eshdavlatov Abdullo Boybo'ri o'g'li, Uralov Sardor Abdulla o'g'li</i> TALABALARNING VOLEYBOL MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK TAYYORGARLIGI	587-593
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI TIL ELEMENTLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	594-607
<i>Mirzaeva Kamola Uralovna</i> THE ROLE OF THE FAMILY INSTITUTE IN EDUCATING A PROFESSIONAL GENERATION	608-612
<i>Tursunboyeva Mukhlisa Anvar kizi</i> BILINGUALISM AS A PROMISING FORM IN CHILDREN'S EDUCATION	613-619
<i>Ҳақназарова Нулуфар Қуранбоевна</i> ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИ ШАРОИТИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТИЗИМИНИ СТРУКТУРАВИЙ-ФУНКЦИОНАЛ ТАЪМИНОТИ	620-625
<i>Sheraliyeva Shahnoza Usmanovna</i> INGLIZ TILIDA TALABALAR YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA TURLI YOZMA MATN NAMUNALARINI TAHLIL QILISHGA QARATILGAN MASHQLARNING AHAMIYATI	626-633
<i>Джанабаева Адина</i> ВОЗМОЖНОСТИ ЦИКЛА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	634-641
<i>Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich</i> TALABALARNING JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA KUCH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH	642-646
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> QASHQADARYO VILOYATIDA PEDAGOGIKA FANINING RIVOJLANISHIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI	647-651
<i>Садиев Валижон</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ ПАТРИОТИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	652-657
<i>Pulatova Muhabbat Egamberdievna</i> UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA O'QITUVCHILARDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYASI	658-663

Received: 10 November 2024
Accepted: 15 November 2024
Published: 25 November 2024

Article / Original Paper

PROBLEMS OF TOURISM DEVELOPMENT AND PERSONNEL TRAINING IN UZBEKISTAN

Rakhmanova Rushana,

Samarkand branch of Kimyo International University in Tashkent
graduate student

Abstract. This article discusses the problems of economic and educational processes in the field of tourism in Uzbekistan, ways to overcome them and the consequences of staff shortages. The author notes the growing need for mature and highly qualified specialists in the field of tourism, noting that the current training practice in the country is largely based on theoretical knowledge, and the practical skills of students are poorly developed. In this sense, the emphasis is on the need to improve educational programs and training systems, strengthen cooperation with tourism enterprises, and create a system of mutually beneficial cooperation between business representatives and universities. At the same time, the importance of applying international standards in tourism is widely highlighted, through which it is possible to improve the quality of tourist services and positively affect the economic development of the country.

Key words: tourism, personnel training, education, qualifications, professional competence, modernization, tourism industry.

O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJI VA KADRLAR TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR

Raxmanova Rushana,

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Samarqand filiali
magistrant

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda turizm sohasidagi iqtisodiy va ta'lim jarayonlaridagi muammolar, ularni bartaraf etish yo'llari va kadrlar yetishmovchiligining ta'siri muhokama qilinadi. Muallif turizm sohasida yetuk va yuqori malakali mutaxassislariga bo'lgan ehtiyoj ortib borayotganini ta'kidlab, Mamlakatda kadrlarni tayyorlashning hozirgi amaliyoti ko'proq nazariy bilimlarga asoslanib, talabalarning amaliy ko'nikmalari kam rivojlanganligi qayd etgan. Shu ma'noda ta'lim dasturlari va kadrlarni tayyorlash tizimini takomillashtirish, turizm korxonalari bilan hamkorlikni kuchaytirish, biznes vakillari va universitetlar o'rtasida o'zaro manfaatli hamkorlik tizimini yaratish zaruriyatiga e'tibor qaratilgan. Shu bilan birga, turizmda xalqaro darajadagi standartlarni qo'llash muhimligi, bu orqali turistik xizmatlar sifatini oshirish va mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatish masalalari ham keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: turizm, kadrlar tayyorlash, ta'lim, malaka, kasbiy kompetensiya, modernizatsiya, turizm sanoati.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI9Y2024N23>

Kirish. Turizm iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, u milliy daromad va ish o'rinlari yaratishda katta rol o'ynaydi. O'zbekiston ham so'nggi yillarda ichki va xalqaro turizmnı rivojlantirishga alohida e'tibor qaratib kelmoqda. Turizm sohasida infratuzilma,

xizmat ko'rsatish sifati va kadrlar tayyorlash bo'yicha katta imkoniyatlar mavjud bo'lsa-da, xalqaro standartlarga erishish uchun hali ko'plab ishlar amalga oshirilishi zarur. Sanoat uchun yuqori malakali kadrlar yetishmasligi — turizm sohasini rivojlantirishdagi asosiy muammolardan biridir. Kadrlar ta'limining samaradorligi esa ko'proq nazariyaga tayanmoqda, amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish esa yetarli darajada emas. Shu sababli turizm sektorida kadrlarni tayyorlash va o'qitishni zamonaviy va xalqaro talablarga moslashtirish zaruriyati kun sayin o'sib bormoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Turizm sanoatining iqtisodiyotni rivojlantirishdagi ahamiyatini e'tibordan chetda qoldirish qiyin. Bu erda har o'ninchi ish joyi yaratiladi va boshqa sohalarga qaraganda ancha arzon. So'nggi yillarda O'zbekistonda ichki va tashqi turizmi jadal rivojlanmoqda, ammo u xalqaro darajadan, birinchi navbatda infratuzilmani rivojlantirish, turizm mahsulotini ilgari surish va xizmat ko'rsatish sifatidan jiddiy orqada qolmoqda.

Shunga ko'ra, sanoat uchun yuqori malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyoj ham keskin oshdi. Aynan kadrlar yetishmasligi O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning asosiy muammolaridan biri hisoblanadi. Bu erda davlat ishtirokining roli juda muhimdir. Shu ma'noda ish beruvchilarning kadrlar malakasini oshirish tizimidagi ishtirokini huquqiy tartibga solish mavjud emas, turistik biznes mutaxassislarni tayyorlashda biznesning ishtirokini davlat tomonidan rag'batlantirish ko'zda tutilmagan.

Shuning uchun hozirgi vaqtda mutaxassislarni tayyorlash nazariya darajasida ko'proq sodir bo'lmoqda. Talabalar amaliy ko'nikmalarga ega emaslar. Birinchi muammo bitiruvchining kompetensiyalar modelini shakllantirishda ish beruvchilarning roli va ishtirok etish shakli, ularning ushbu sohadagi o'z kompetensiyalari[1]. Ikkinchi muammo shundaki, kompetensiyalar nafaqat belgilanishi, balki ularga erishish darajasini baholay olishi kerak. Uchinchi muammo-kompetensiyaga yo'naltirilgan o'quv jarayonini loyihalash, o'qituvchilarning bunday dasturga metodologiyasiga egaligi.

Turizm sohasidagi professional ishtirokchilar (mehmonxonalar, restoranlar, sayyohlik agentliklari va boshqalar), o'quv tizimi tashkilotchilari hamda mutaxassislarni tayyorlaydigan universitet mutaxassislari vakillari bilan hamkorlik tashkil etish orqali biznes vakillarining majburiy ishtiroki ta'minlanishi kerak.

Bizning fikrimizcha, bugungi kunda O'zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash va o'qitish jarayonida ko'plab muammolar mavjud. Shuni ta'kidlash kerakki, yaqin yillarda mamlakatimizda turizm sohasi uchun ixtisoslashgan kadrlar tayyorlaydigan biron bir universitet faoliyat yuritmagan. Shu sababli, mamlakatda turizmni rivojlantirishning asosiy muammolaridan biri turizmni xalqaro darajaga ko'tarishga qodir malakali kadrlar yetishmasligi deb hisoblash mumkin. Ammo kasb-hunar ta'limi vazifasi nafaqat ichki turopereyting bozori ehtiyojlariga javob berish, balki u uchun kadrlar tayyorlashni ham o'z zimmasiga oladi.

Shubhasiz, bu professional turistik ta'lim tizimining shakllanishiga ta'sir ko'rsatdi. Turistik mutaxassislilar bo'yicha o'qitish ko'pincha faqat nazariya darajasida amalga oshiriladi, garchi bu kasbda hal qiluvchi ahamiyatga ega emas. Talabalar o'quv amaliyotlari va treninglar bera oladigan ko'nikmalarga ega emaslar. Shu bilan birga, menejerlar, turizm mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligi turopereyting sohasidagi tadbirkorlik faoliyatining o'ziga xos xususiyatlariga asoslanishi va pedagogik didaktika tamoyillariga asoslanishi kerak. Shuningdek, u amaliy ko'nikmalarga katta ahamiyat berishi kerak.

Turindustriya uchun kadrlar tayyorlash samaradorligini oshirish asosan amaliy faoliyat, zamonaviy turopereytingning texnologik jarayonlari bilan bog'liq[2]. O'quv dasturi va darsliklarni loyihalash turistik bozorning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olishi, turistik bozor dinamikasiga javob berishi va turistik xizmatlar bozorida turistik tashkilotning funksiyalariga yo'naltirilishi kerak.

Xulosa qilish mumkinki, turistik ta'limning ko'plab muammolari turizm bozori menejerlarining ko'pchiligida kasbiy bilimlarning etishmasligi tufayli sezilarli darajada og'irlashadi. Ilmiy-pedagogik kadrlar oldida yangi avlod oliy kasbiy ta'lim standartlari doirasida bakalavr bitiruvchisi uchun kompetensiyaga asoslangan modelni ishlab chiqish vazifasi turadi. Turizm sohasida bitiruvchilar uchun kompetensiya modeli yaratish zaruriyati, zamonaviy ta'limni "bilim"dan kompetensiyaga yo'naltirish jarayoni bilan bog'liq bo'lib, bu uning natijalarini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlarga moslashtirishning asosiy sharti hisoblanadi.

Muhokama. Mutaxassislarning fikriga ko'ra, shubhasiz, ta'limni takomillashtirish, birinchi navbatda, ushbu jarayonni boshqarish muammolarini hal qilishda sifat jihatidan yangi yondashuvlarni ishlab chiqish bilan bog'liq. Universitetda mutaxassisni tayyorlash jarayonini samarali boshqarish uchun bunday tayyorgarlikning yo'nalishini va yakuniy maqsadini aniq belgilab olish lozim.

Hozirgi vaqtda uzluksiz kasbiy ta'limning asosiy maqsadi professionallik, qaror qabul qilish huquqi va mas'uliyati, muloqot qobiliyatlari, mustaqillik, tezkor moslashish va professional harakatchanlik ko'nikmalarini o'z ichiga olgan kasbiy kompetensiya ekanligi e'tirof etilgan. Kompetensiya ma'lum sharoitlarda muvaffaqiyatli qo'llash uchun bilimlarni doimiy ravishda yangilashni, ya'ni operatsion bilimlarga ega bo'lishni nazarda tutadi. Kompetensiya ma'lum sharoitlarda muvaffaqiyatli qo'llash uchun bilimlarni doimiy ravishda yangilashni, ya'ni operatsion bilimlarga ega bo'lishni nazarda tutadi[3]. Ushbu muammolarni hal etishning muhim pedagogik sharti ta'lim va tarbiya mazmunini takomillashtirishdir.

Ta'lim mazmuni — bu jamiyatning maqsad va ehtiyojlariga asoslangan, mutaxassisning kasbiy faoliyatini muvaffaqiyatli bajarish uchun zarur bo'lgan bilimlar, qobiliyatlar, ko'nikmalar, kasbiy tajriba va shaxsiy fazilatlariga bo'lgan talablarni ifodalovchi tizimdir.

Kasbiy ta'limning mazmuni boshqa ta'lim turlarining mazmuniga qaraganda tinglovchining kelajakdagi kasbiy faoliyati modeliga asoslangan bo'lishi kerak. Bu esa o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarni egallashi uchun mazmun yaxlitligini, tizimli tashkiliyligini taqdim etadi. Ushbu yondashuv bilan ta'limning mazmuni o'quv predmeti sifatida emas, balki kasbiy faoliyat predmetiga aylanadigan o'quv faoliyati predmeti sifatida ishlab chiqiladi. Ushbu yondashuvda qo'llaniladigan kasbiy holatlar tizimi ta'lim mazmunini dinamikada rivojlantirishga imkon beradi va turli fan sohalari bo'yicha bilimlarni birlashtirish imkoniyatini yaratadi. Hozirgi vaqtda o'quv va dasturiy hujjatlarni ishlab chiqishning asosi turizm sohasidagi mutaxassisning kasbiy malaka tavsifidir, ammo ularning cheklanganligi shundaki, ular faqat menejer uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni aks ettiradi, lekin turizm korxonalarini rivojlantirish istiqbollarini hisobga olmaydi. Ta'lim dasturlarini ishlab chiqish uchun turizm sohasidagi ilg'or yuqori malakali mutaxassislarning tajribasini o'rganish asosida ishlab chiqilgan standartdan foydalanish mumkin. Mutaxassisning ideal modelini amalda mavjud bo'lgan model bilan taqqoslab, kasbiy tayyorgarlikning ko'lami va mazmunini

aniqlash mumkin[4]. Bunday modelni ishlab chiqish turizm sohasida turli darajadagi kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlashning butun tizimini yangidan ko'rib chiqishga imkon beradi.

Bunday model turizmning boshqaruv tuzilmalari uchun mutaxassislar faoliyatini diagnostik nazorat qilish uchun zarurdir. Turli darajadagi dasturlar uchun o'quv materiali mazmunini tanlashning asosiy mezonlari: uzluksizlik, iqtisodiy maqsadga muvofiqlik, sotsiomorflikdir.

Uzluksizlik mezoni mustaqil bo'lib, tizimlilik prinsipiga asoslanadi, undan quyi tizimlar faoliyatining o'zaro bog'liqligi kelib chiqadi, bu esa kasbiy ta'limning bir bosqichidan ikkinchisiga uzluksiz o'tish imkoniyatini beradi. Turizm sohasida mutaxassislar tayyorlash bo'yicha ta'lim dasturi tizimli va uzluksiz bo'lib, turizm industriyasi yagona kompleksining ajralmas qismi hisoblanadi.

Iqtisodiy maqsadga muvofiqlik mezoni mutaxassislarni tayyorlash bo'yicha o'quv dasturining mazmuni modelini nazarda tutadi, bu korxonalarning kerakli miqdordagi va kasbiy tayyorgarlik darajasidagi kadrlarga bo'lgan ehtiyojini kafolatlangan natija va maqbul resurs ta'minoti bilan belgilangan muddatlarda qondirishni ta'minlaydi.

Sotsiomorflik mezoni xilma-xillik, murakkablik, noaniqlik va izchillik nuqtai nazaridan tizimli "adekvat qonunlar" ning ishlashidan kelib chiqadi.

Natijalar. Turizm korxonalariga ma'lum ish tajribasiga ega bo'lgan o'qitilgan mutaxassislar kerak. Biroq, universitet bitiruvchilari mehnat bozoriga katta nazariy bilimlar zaxirasi va kasbiy mahoratning etishmasligi bilan kelishadi. Kadrlar tayyorlash va o'qitish oqilona ishlatilishi kerak bo'lgan mablag' va vaqtni investitsiyalash, shuning uchun turistik xizmatlar bozori talablarini hisobga olgan holda turistik korxonalar uchun kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va amaliy faoliyatga yaxshi tayyorlangan mutaxassislarni universitetlardan chiqarish zarur.

Shunday ma'noda, zamonaviy iqtisodiy sharoitlar ta'lim muassasalaridan turizm sohasida XXI asr mutaxassislarini tayyorlashga boshqacha, yangi yondashuvni talab qiladi. Turizm korxonalari uchun kadrlar tayyorlash muammosi turli darajadagi ilmiy-amaliy anjumanlarda keng muhokama qilinmoqda.

Shu bilan birga, mavjud bo'lgan bir qator umumiy muammolarni hal qilish maqsadida turizm sohasida kadrlar tayyorlash sohasidagi ta'lim muassasalarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash zarur va bu birinchi navbatda ixtisoslashgan ta'lim muassasalari va biznes vakillarining samarali o'zaro munosabatlari uchun sharoit yaratishdan iborat[5]. Turizm biznesi sohasida mutaxassislarni tayyorlash uchun ijtimoiy sheriklik asosida uyushma tashkil etish zarur. Bu uyushma tarkibiga turizm sanoatining professional ishtirokchilari, shu jumladan, mavjud va qurilayotgan mehmonxonalar, restoranlar, sayyohlik agentliklari va boshqalar kiradi. O'quv tizimlarini tashkil etuvchi universitetlar esa turizm sanoati uchun zarur mutaxassislarni tayyorlashni ta'minlashi kerak.

Shu bilan birga, ta'limga kompetensiyaviy yondashuvda bo'yicha bugungi kunda ham o'z yechimini topmagan bir qator masalalar mavjud.

Birinchi masala ish beruvchilarni vakolatlar to'plamini shakllantirish, takomillashtirish va yangilashga jalb qilish bilan bog'liq[6]. Ularning ishtiroki tartibi to'liq aniq yemas, shuningdek, ish beruvchilarning o'zlari bu sohada qanchalik vakolatli ekanligi.

Yana bir masala kompetensiyalarni rivojlantirishni baholashni o'lchash tartibi bilan bog'liq. Ma'lumki, kompetensiya ta'lim faoliyatining integral natijasi sifatida maxsus

diagnostika va baholash predmeti bo'lishi kerak. Biroq, har bir mutaxassislik uchun vakolatlarni baholash yoki universal diagnostika metodologiyasini ishlab chiqish masalasi ochiq qolmoqda. Shunga o'xshash muammo bir-birini to'ldiradigan, lekin bir vaqtning o'zida mustaqil bo'lgan ikkita binar vakolatlar guruhini, ya'ni umumiy madaniy va professional baholashda yuzaga keladi.

Uchinchi muhim masala berilgan kompetensiyalar to'plamini shakllantirish yo'nalishi bo'yicha kompetensiyaga yo'naltirilgan o'quv jarayonini loyihalash, o'qituvchilarning bunday loyihalash metodikasini o'zlashtirishi fanlar mazmunini, fanlararo modullarni aniqlash, o'quv jarayonini shuningdek, kadrlar tayyorlashning yangi modeliga adekvat pedagogik texnologiyalarini o'z ichiga oladi.

Shunday qilib, bitiruvchilarning turizm sohasidagi kasbiy tayyorgarligi va ta'lim muassasasida olgan bilimlari quyidagi majburiy komponentlarni o'z ichiga olishi kerak:

- turizm sohasidagi qonun va me'yoriy hujjatlar, xalqaro standartlarni bilish;
- inson resurslarini boshqarish qobiliyatlari, yetakchilik, muammolarni hal qilish, jamoada rivojlanish strategiyasini shakllantirish;
- turizm industriyasi, rivojlanish tendensiyalari, turistik oqimlar geografiyasi, tarixi, madaniyati, iqtisodini bilish;
- bir yoki bir nechta xorijiy tillarni bilish, kompyuter savodxonligi;
- muomala madaniyati va mijozning har qanday savoliga malakali javob berish qobiliyati[7];
- iste'molchi talab qilishi mumkin bo'lgan barcha masalalar haqida ma'lumotlarga to'liq ega bo'lish;
- shaxsiy rivojlanish ko'nikmalari, samarali o'z-o'zini boshqarish, muloqot qobiliyatlari, taqdimotlar o'tkazish, xalqaro standartlardan foydalanish.

Xulosa. Yuqoridagilarga asoslanib, shuni aytish kerakki, hozirda ta'lim berish, hatto amaliy bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish uchun barcha imkoniyatlar taqdim etilgan bo'lsa ham, ta'lim muassasalarini to'liq kasbiy tayyorgarlik bilan yakunlash yetarli emas. Buning uchun o'quv jarayoni uzluksiz bo'lishi, tashkilot xodimlarini moslashtirish va malakasini oshirish dasturlarining turli shakllarda amalga oshirilishi, shuningdek, o'z-o'zini tarbiyalash va rivojlantirish zarur. Shu ma'noda, quyidagi masalalar muhim ekanligiga alohida e'tibor qaratish lozim:

1. Turizmning iqtisodiy roli: turizm sohasi iqtisodiyotga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, xususan, ish o'rinlarini yaratish va milliy daromadga qo'shilishda muhim ahamiyatga ega.

2. Kadrlar yetishmovchiligi: O'zbekistonda turizm sohasiga yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashga ehtiyoj oshmoqda, lekin ish beruvchilar bilan kadrlar tayyorlashdagi uzviylik va huquqiy tartibga solish yo'qligi turizmni rivojlantirishdagi jiddiy to'siqlardan biri bo'lib qolmoqda.

3. Ta'lim tizimidagi muammolar: kadrlarni tayyorlash asosan nazariyaga yo'naltirilgan bo'lib, amaliyotda zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarga ega mutaxassislarni tayyorlash yetishmayapti.

4. Ta'lim mazmunini takomillashtirish talabi: turizm sohasi uchun kadrlar tayyorlash amaliyotga yo'naltirilgan bo'lib, sohaning zamonaviy ehtiyojlariga mos bo'lishi kerak.

5. Hamkorlikni kuchaytirish: davlat va xususiy sektor hamkorligi orqali, shuningdek, biznes va ta'lim muassasalarining birgalikda ishlashini ta'minlash kerak.

6. Kompetensiyaga asoslangan yondashuv: zamonaviy turizm ta'lim samaradorligini oshirish uchun kompetensiya va amaliy ko'nikmalarga diqqat qaratish zarur, bu jarayonda baholash va shakllantirish mexanizmlarini takomillashtirish lozim.

7. Xalqaro standartlarga muvofiqlashish: turizm sohasidagi ta'lim va xizmatlar sifatini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish zarur.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Salimovich M. H. Markaziy Osiyo turizm sanoati rivojlanishidagi yutuq va muammolar //Samarali ta'lim va barqaror innovatsiyalar. – 2023. – T. 1. – №. 4. – С. 175-184.
2. Alikulov S. A., Rizaev I. I. Methodological problems of research of social systems //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 2. – С. 717-720.
3. Muminova Z. O. Objective and subjective factors that forms human being's moral being //Theoretical & Applied Science. – 2016. – №. 2. – С. 72-74.
4. Salievich K. S. The paradigm challenge to reflexive sociology //Thematics Journal of Social Sciences. – 2022. – T. 8. – №. 2.
5. Khotambekovna E. M. Systematic analysis of education //Journal of Pedagogical Inventions and Practices. – 2021. – T. 3. – С. 31-35.
6. Сафаров А. И., Ризаев И. И. Факторы развитие экотуризма в Узбекистане //Глобальные проблемы модернизации национальной экономики. – 2022. – С. 629-633.
7. Usmonov F. N. The Role of Scientific Ethics and Bioethics in Modern Society //Design Engineering. – 2021. – С. 8373-8379.
8. Зарикеев Р. П. Туризм соҳасидаги муаммолар ва уларни бартараф этиш йиллари //O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali. – 2023. – T. 2. – №. 20. – С. 426-431.
9. Umarov O. et al. Madaniy meros turizmi: asosiy tendensiyalar, rivojlanish va muammolar (O'zbekiston va turkiya misolida) //Qo 'qon universiteti xabarnomasi. – 2023. – T. 8. – С. 78-80.
10. Сафаева С. O'zbekistonda turizm sohasi mutaxassislarini tayyorlash muammolari //Журнал Инновации в Экономике. – 2021. – T. 4. – №. 7.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/9 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).